

УДК 338.101

О. М. Галицький,

к. е. н., доц., завідувач кафедри економічної теорії та економіки підприємства,
Одеський державний аграрний університет

ІМПЕРАТИВИ ДІАГНОСТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У НАПРЯМІ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

A. Galitskiy,

PhD, Assoc., head of economics and business economics,
Odessa State Agrarian University

IMPERATIVE DIAGNOSING INNOVATIVE CAPACITY TO PROTECT THE ECONOMIC INTERESTS OF THE PROCESSING ENTERPRISES OF AGRARIAN SPHERE

Розглянуто етапи діагностики рівня розвитку інноваційного потенціалу переробних підприємств. Проаналізовано та оцінено трактування поняття "інноваційний потенціал", а також обгрунтовано та запропоновано імперативи, на яких повинно базуватися управління розвитком інноваційного потенціалу переробного підприємства у напрямі захисту його економічних інтересів та методи управління розвитком інноваційного потенціалу переробного підприємства аграрної сфери у напрямі захисту його економічних інтересів.

The stages of diagnosis of innovation potential processing enterprises. Analyzed and evaluated interpretations of the concept of "innovation capacity" and justified and proposed imperatives which must be based on the development of innovative capacity management processing enterprise towards protecting its economic interests and methods of development of innovative potential of processing enterprises of agrarian sphere towards protecting its economic interests.

Ключові слова: інноваційний потенціал, економіка підприємства, управління, економічна захищеність, аграрний сектор.

Keywords: innovative potential business economics, management, economic security, agricultural sector.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Досягнення бажаного рівня захисту економічних інтересів переробних підприємств аграрної сфери в нестабільному середовищі сьогодні важко уявити без відповідного інноваційного менеджменту. Реалізація інноваційного потенціалу є однією з найважливіших умов сталого економічного поступу. Інноваційна діяльність підприємства починається з оцінки інноваційних пропозицій — процедури, що має допомогти на основі ключових критеріїв та наявних обмежень у ранжуванні та відборі з-поміж багатьох альтернатив певного плану інвестування новацій. При цьому найслабшою ланкою, зазвичай, є управління власне інноваційним процесом.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Науково-практичний феномен адаптації має досить широкий ареал наукового та методичного застосування, який розкрито у наукових працях Маліка М.Й., Митяй О.В., Гришовой І.Ю., Данька Ю.І., Стояновой-Коваль С.С., Карабанова О.В., Шабатури Т.С., Маргасовой В.Г., Панюк Т.П., Наумова О.Б., Шестаковської Т.А., Язлюка Б.О. [1—6]. Разом з тим досить гостро відчувається дефіцит наукових досліджень у сфері вивчення еко-

номічної сутності адаптації в розрізі управлінського апарату підприємницьких структур різних секторальних належностей.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Завданням статті є узагальнення теоретико-методичних аспектів адаптивних моделей управління суб'єктами аграрної сфери.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Діагностування інноваційного потенціалу у напрямку стабілізації рівня захисту економічних інтересів досить складний та суперечливий процес, а для переробних підприємств, як правило, він поєднаний з такими особливостями (через наявність великої кількості альтернативних проектів):

- 1) вибір пріоритетного напрямку (інноваційну ідею, як правило, можна втілити різними шляхами і на стадії розробки необхідно з-поміж можливих варіантів обрати найефективніший);
- 2) пріоритетність фінансування (інноваційних проектів декілька, вони не пов'язані між собою, а кошти обмежені).

Аналіз літературних джерел виявив три основні підходи до трактування поняття "інноваційний потенціал" (табл. 1), які дозволили акцентувати ряд моментів, що формують концепту-

Таблиця 1. Дискусійні трактування поняття "інноваційний потенціал"

Підходи	Типове визначення	Відмінна особливість підходу
1.	Сукупність ресурсів, необхідних для інноваційної діяльності	Не пред'являє вимог до якості ресурсів
2.	Сукупність ресурсів, що забезпечують можливість інноваційної діяльності	Для всіх ресурсів ототожнює стан потенційної придатності до інноваційної діяльності зі станом готовності до її здійснення
3.	Сукупність ресурсів, які забезпечують готовність до інноваційної діяльності	Позиціонує персонал в якості специфічного ресурсу, для якого стан готовності до інноваційної діяльності не ідентично станом потенційної придатності до її здійснення

альну основу діагностики інноваційного потенціалу діяльності переробних підприємств [3]:

1. Представлення виявлених підходів до трактування інноваційного потенціалу не як альтернативних, а як взаємопов'язаних, взаємообумовлених, сполучених з різними етапами розвитку інноваційного потенціалу.

2. Розмежування сукупності ресурсів, що формують інноваційний потенціал, на два типи:

а) наскрізні — обов'язкові для здійснення будь-якого виду інноваційної діяльності, що мають однотипні параметричні характеристики і єдині оціночні показники, обумовлені сутнісним аспектом поняття "інноваційна діяльність";

б) специфічні — ресурси, склад, структура, параметричні характеристики та оціночні показники яких визначаються змістовними аспектами конкретних видів інноваційної діяльності (інноваційними компонентами видів функціональної діяльності підприємства — виробничої, маркетингової, наукової, комерційної і т.д.).

3. Позиціонування в якості домінуючої наскрізної ресурсної складової інноваційного потенціалу персоналу підприємства, типовими параметричними характеристиками якого виступають кваліфікація, освіта, стаж роботи за професією і вік. Оскільки на відміну від специфічних ресурсів, стан потенційної придатності працівників до інноваційної діяльності не ідентичний стану потенційної готовності до її здійснення, комплексними оціночними показниками персоналу виступають:

а) рівень професійної конкурентоспроможності, що відображає ступінь відповідності сукупних характеристик найманої робочої сили об'єктивним вимогам виробничого потенціалу робочих місць і суб'єктивним уподобанням роботодавців, тобто ступінь принципової придатності персоналу до певного виду діяльності;

б) рівень інноваційної конкурентоспроможності персоналу — інтегральна характеристика рівня професійної конкурентоспроможності та рівня мотивації до інноваційної діяльності, що відображає потенційну готовність персоналу до здійснення інноваційної діяльності.

4. Виділення чотирьох етапів діагностики рівня розвитку інноваційного потенціалу (табл. 2), структурованих за типами ресурсних складових.

Прагнучи до сталого інноваційного розвитку, підприємство шукає такий набір і поєднання ресурсів (факторів виробництва), при якому її потенціал буде істотно вище суми потенціалів кожного з вхідних в неї окремо взятих ресурсів. Таким чином, діє принцип синергізму інноваційного розвитку, який передбачає, що захист економічних інтересів переробних підприємств залежить від балансу факторів виробництва, що формують ресурсний потенціал підприємства. Різні поєднання факторів виробництва, інтенсивності та інноваційності їх використання дають можливість формування та прояву синергетичних ефектів, що визначають потенційні можливості вибору різних атракторів, що включають варіанти стратегій і альтернатив розвитку.

Отже, управління інноваційним потенціалом переробного підприємства у напрямку захисту його економічних інтересів — це організована, свідома, цілеспрямована діяльність по впливу як на процес захисту економічних інтересів, так і на умови об'єднання факторів виробництва, що забезпечує економічну захищеність на основі впровадження інновацій.

Управління розвитком інноваційного потенціалу переробного підприємства у напрямі захисту його економічних інтересів повинно базуватися на таких імперативах:

— упроваджені інновації розглядаються як конкурентні переваги підприємства на ринку;

— рівень сприйнятливості до інновацій суспільства і окремого підприємства впливає на темпи та умови економічного зростання в країні та регіоні;

— економічний розвиток підприємства забезпечується реалізацією системи цільових інноваційних програм.

У ході впливу інноваційних чинників розвитку відбувається взаємодія потенціалів, з'являються синергетичні ефекти, що дозволяють підприємству вийти на новий якісний, інноваційний рівень розвитку.

Формалізація даного підходу виражається моделлю (1):

$$EI = \{БРП, РРП, syn\} \rightarrow max \quad (1),$$

де EI — захист економічних інтересів підприємства;

Таблиця 2. Етапи діагностики рівня розвитку інноваційного потенціалу переробних підприємств

Найменування етапу	Характеристика етапу	Сукупність ресурсів, що формують інноваційний потенціал	
		Персонал	Специфічні ресурси
1. Ревізія ресурсів	Перевірка наявності всіх ресурсів, необхідних для здійснення конкретного виду інноваційної діяльності	Ревізія професійно кваліфікаційного складу кадрів у розрізі функціональних категорій	Ревізія складу специфічних ресурсів (техніко технологічних, інформаційних, фінансових, інфраструктурних і т.д.)
2. Оцінка ресурсів	Виявлення ступеня придатності ресурсів до здійснення конкретного виду інноваційної діяльності	Оцінка рівня професійної конкурентоспроможності, що відображає ступінь відповідності типових параметричних характеристик робочої сили вимогам виробничого потенціалу робочих місць	Оцінка рівня придатності ресурсів до здійснення певного виду інноваційної діяльності, що відображає ступінь відповідності «стандарту специфічних ресурсів підприємства», що забезпечує перехід в новий якісний стан
	Виявлення рівня готовності ресурсів до здійснення конкретного виду інноваційної діяльності	Оцінка рівня мотивації персоналу до інноваційної діяльності та рівня інноваційної конкурентоспроможності, що відображає ступінь відповідності «стандарту конкурентоспроможності персоналу підприємства», що забезпечує перехід в новий якісний стан	
3. Інкубація ресурсів	Формування належної якості всієї сукупності ресурсів	Розробка заходів, націлених на відповідність досягнутого рівня інноваційної конкурентоспроможності працівників «стандарту конкурентоспроможності персоналу підприємства»	Розробка заходів, націлених на відповідність досягнутого рівня придатності ресурсів до здійснення певного виду інноваційної діяльності «стандарту специфічних ресурсів підприємства»
4. Констатація готовності ресурсів	Констатація за результатами повторної діагностики сукупності ресурсів їх готовності до здійснення інноваційної діяльності	Констатація відповідності досягнутого рівня інноваційної конкурентоспроможності працівників «стандарту конкурентоспроможності персоналу підприємства»	Констатація відповідності досягнутого рівня придатності ресурсів до здійснення певного виду інноваційної діяльності «стандарту специфічних ресурсів підприємства»

БРП — рівень розвитку базового ресурсно-го потенціалу;

РРП — рівень інноваційного розвитку ресурсів;

Суп — сумарний синергетичний ефект взаємодії ресурсів.

Запропоновані методи розвитку інноваційного потенціалу підприємства, що дозволяє врахувати синергетичну природу взаємодії ресурсів у напрямі захисту економічних інтересів переробних підприємств, представлені на (рис. 1).

ВИСНОВОК

Захист економічних інтересів переробного підприємства відзначається амбівалентною природою, а її особливості зумовлені масштабом загроз фінансовому та економічному становищу, а також головним фінансовим показником діяльності суб'єкта господарювання.

Створення системи ефективної економічної захищеності на вітчизняних підприємствах вимагає розробки та впровадження відповідних організаційних заходів, їх поєднання з дотриманням певної послідовності:

— задоволення потреб у достатній для продуктивної діяльності підприємства кількості виробничих ресурсів;

— планування та прогнозування економічної захищеності відповідно до реалізації ключових функцій;

— стратегічне планування виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання;

— створення дієвих механізмів менеджменту господарською діяльністю суб'єкта господарювання;

— дослідження економічних явищ і процесів, пов'язаних з господарською діяльністю переробного підприємства;

— належний облік наявних ресурсів і виробничих витрат;

— оцінювання стану захисту економічних інтересів [5].

Реалізація окреслених заходів щодо забезпечення захисту економічних інтересів переробних підприємств за своїм функціональним потенціалом зумовлює здатність до комбінування інтеграційних та інноваційних стимулів, а також належного мотивування процесу формування "особливих" можливостей, зокрема стратегічних, інституціональних, просторових, системних, ринкових, процесних, проектних та організаційних, які, відповідно, спонукають до переходу на якісно новий етап взаємопроникнення, який, у свою чергу,

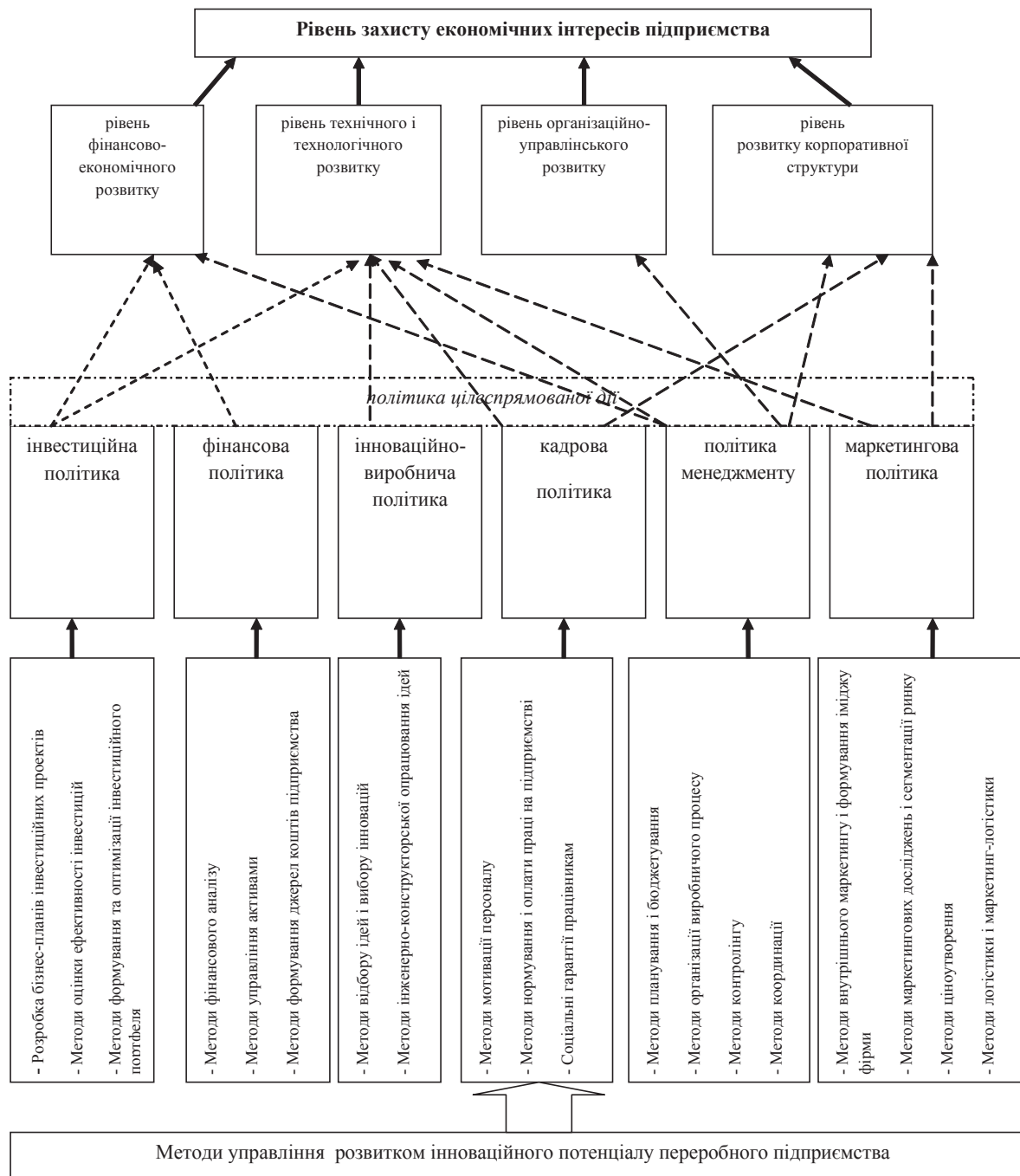

Рис. 1. Методи управління розвитком інноваційного потенціалу переробного підприємства аграрної сфери у напрямі захисту його економічних інтересів

дає поштовх до створення ефективної інтерактивної моделі сучасного інноваційного розвитку, яка спирається на комунікацію, координацію та об'єднання низки суб'єктів міжнародного ринкового простору, що визначає подальший розвиток та рівень взаємодії інноваційних потоків різного типу: вертикальних, горизонтальних і зворотних. Відповідно, горизонтальна площина інноваційного розвитку статична за своєю природою репродукування та популяризації одиничних інновацій до повного задоволення ринкових потреб: вертикальна — має тісний зв'язок з економічною повто-

рюваністю, чергуванням певних технологічних засад, поняттям життєвого циклу нововведень, розвитком у напрямі від базових новацій до псевдоінновацій; зворотна площина демонструє відповідь на управлінський вплив і загальний рівень продуктивності втілення інноваційного процесу. Результатом реалізації зазначених заходів стає формування стабільного середовища економічної захищеності інноваційного партнерства в різних галузях (науково-технологічній, фінансово-економічній, інвестиційній, комунікаційно-інформаційній, екологічній тощо) [7].

Таким чином, тільки застосування інноваційних методів створення системи захисту економічних інтересів суб'єкта господарювання дозволить продуктивно та повною мірою використовувати різні форми та способи економічного захисту переробного підприємства в нових конкурентних умовах. Через це для забезпечення своєчасної ефективної роботи системи захисту економічних інтересів суб'єкта господарювання доцільно використовувати комплексний інноваційний підхід для:

- інноваційного аналізу фінансового компонента економічної захищеності підприємства;
- інноваційної системи керування можливи-ми ризиками у виробничій діяльності підприємства;
- втілення інноваційних заходів з реалізації антикризової політики підприємства.

Література:

1. Глушко О.В. Ефективний методичний інструментарій прогнозування фінансово-економічної стійкості / О.В. Глушко, І.Ю. Гришова, Н.В. Лагодієнко // Актуальні проблеми економіки 2017. — № 1. — С. 359—366.
2. Гришова І.Ю. Роль консюмеризму в соціально-економічних процесах/ І.Ю. Гришова, Т.Л.Ше стаковська // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. — № 6. — С. 75—82.
3. Наумов О.Б. Економіко-політичні конфлікти на сучасному етапі [Текст]/ І.Ю. Гришова, О.Б. Наумов, О.О. Давидюк // Український журнал прикладної економіки. — 2016. — Т. 1. — № 2. — С. 36—49.
4. Гнат'єва Т.М. Управління ризиками у контексті стратегії антикризового управління [Текст] / І.Ю. Гришова, Т.М. Гнат'єва // Український журнал прикладної економіки. — 2016. — Т. 1. — № 3. — С. 32—40.
5. Щербата М.Ю. Сучасні трансформації ресурсно-виробничого потенціалу національної економіки України/ І.Ю. Гришова, М.Ю. Щербата // Zbior artykulow naukowych. Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Economy. Priorytetowe obszary nauki" (29.11.2015 — 30.11.2015). — Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. "Diamond trading tour", 2015. — S. 34—37.
6. Наумов О.Б. Механізм державно-приватного партнерства як інструмент стабілізації інвестиційного процесу / О.Б. Наумов, С.С. Стоянова-Коваль // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. — 2016. — № 6. — С. 98—105.
7. Карабанов О.В. Стійкість розвитку суб'єктів аграрного виробництва / О.В. Карабанов // Економічний простір: Збірник наукових праць. —

№112. — Дніпропетровськ: ПДФБФ, 2016. — С. 57—71.

8. Карабанов О.В. Фінансово-економічна безпека та економічні інтереси України / О.В. Карабанов // Вісник Сумського національного аграрного університету. — № 8 (69). — 2016. — С. 26—31.

9. Хома І.Б. Формування та використання систем діагностики економічної захищеності промислового підприємства: монографія / І.Б. Хома. — Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2012. — 504 с.

10. Давидюк О.О. Концептуальні основи фінансової політики переробних підприємств аграрного виробництва України / Н.В. Лагодієнко, О.О. Давидюк // Економічний форум № 1, 2016. — 154 с.

References:

1. Glushko, O.V. (2017), "Effective methodological tools of forecasting financial and economic stability", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 1, pp. 359—366.
2. Hryshova, I. (2016), "The role of consumerism in the socio-economic processes", Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 6, pp. 75—82.
3. Naumov, O.B. (2016), "Economic and political conflicts at present", Ukrain'skyj zhurnal prykladnoi ekonomiky, vol. 1, no. 2, pp. 36—49.
4. Hnatyeva, T.N. (2016), "Risk management strategies in the context of crisis management", Ukrain'skyj zhurnal prykladnoi ekonomiky, vol. 1, no. 3, pp. 32—40.
5. Hryshova, I.Y. and Sherbata, M.Y. (2015), "Modern Transformation resource and production potential of the national economy of Ukraine", Zbior artykulow naukowych. Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Economy. Priorytetowe obszary nauki", ppr. 34—37.
6. Naumov, O.B. (2016), "The mechanism of public-private partnerships as a tool to stabilize the investment process", Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 6, pp. 98—105.
7. Karabanov, A.V. (2016), "Sustainability of agricultural production", Ekonomichnyj prostir: Zbirnyk naukovykh prats', vol. 112, pp. 57—71.
8. Karabanov, A.V. (2016), "Financial and economic security and economic interests of Ukraine", Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu, vol. 8 (69), pp. 26—31.
9. Thomas, I.B. (2012), [Formation and use of diagnostic economic security of industrial enterprises], Publishing House of the National University "Lviv Polytechnic", Lviv, Ukraine.
10. Davydyuk, O.O. (2016), "Conceptual framework of financial policy processing enterprises of agricultural production Ukraine", Economic Forum, vol. 1. *Стаття надійшла до редакції 16.02.2017 р.*